

STÄLL OM!

FÖR FRED PÅ JORDEN OCH FRED MED JORDEN

NR 10 SEPTEMBER 2026

Greta Thunberg höll tal i Vasaparken den 23 augusti och deltog sedan i demonstrationen. FOTO: PETER KJELLERÅS

STÄLL OM!

FÖR FRED PÅ JORDEN OCH FRED MED JORDEN

NR 10 SEPTEMBER 2026

Chefredaktör

Åke Eriksson, fredsredaktion@gmail.com

Redaktion

Lena Anderfelt, Tord Björk,
Lorenz Jolin.

För innehållet i signerade artiklar
ansvarar skribenten själv.

Ställ om! är en tidning gjord av aktivister för fred på jorden och fred med jorden. Det är en tidning i PDF-format som ska kunna läsas på datorns skärm, på ”padda” och telefon. Den kan skrivas ut i A4.

Ställ om! görs med uppropet *För fred och klimaträttvisa* som grund. Redaktionen är en självständig del av *Nätverket för fred och klimaträttvisa* som bildats av organisationer som undertecknat uppropet.

Ställ om! är ett projekt helt utanför pengarnas värld: inga arvoden, inga tryckkostnader, inga prenumerantpengar. Tanken är att ***Ställ om!*** ska vara så intressant och matnyttig för folk i klimat- och freds rörelsen att den så att säga sprider sig själv genom nätverken.

Så om du vill att fler ska läsa det du just nu har på skärmen: Sprid ***Ställ om!*** i dina nätverk!
DELA! DELA! DELA!

Tidigare nummer av ***Ställ om!*** kan du hämta på

<https://www.artisterforfred.se/st%C3%A4ll-om>

Välkommen!

Varsågod:

Den stora demonstrationen 23 augusti **sid 4 – 8**

Internationellt möte i Stockholm **sid 9**

Sagt och gjort **sid 11**

Kampen om oljeflöden och informationsvägar **sid 12**

Kanoner eller smör **sid 14**

Samling i London mot krig **sid 15**

Aktionsdag mot USA:s baser i Norden **sid 18**

Krigens ekonomiska drivkrafter **sid 19**

Därför är jag pacifist **sid 20**

Samtal utanför skolan **sid 22**

Att ta reda på och förstå vad som har hänt **sid 24**

Värnpliktsvägrare, desertörer, myterister
och andra som sagt nej till kriget **sid 27**

Öppna dörren för desertörerna! **sid 32**

Håll ut! **sid 36**

Vår plattform **sid 37**

Skriv ut och sätt upp vår affisch! **sid 38**

Initiativet till den stora demonstrationen i Stockholm togs av Rebellmammorna, Rebellpapporna, Researchers Desk och Naturskyddsföreningen. Cirka 280 organisationer anslöt sig, bland andra Rädda Barnen, Stockholms stift, Unicef, Greenpeace, Svenska Freds och många stora fackförbund. Inga partier fick delta i demonstrationen och inga partipolitiska symboler fick förekomma. Syftet var att visa att det finns en bred majoritet som är beredda att ställa om, och att ge politikerna modet att ta de beslut som krävs under den kommande mandatperioden.

Vändpunkten

"Det är nu det vänder", sjöng demonstranterna som samlats i Vasaparken. Minst 50 000 deltog i den stora klimatdemonstrationen den 23 augusti, den största demonstrationen på decennier.

Inte sedan Första maj 1972 har en demonstration samlat så många människor i Stockholm. Det året deltog runt 50 000 i en manifestation mot USAs krigsföring i Vietnam.

Söndagens demonstration samlade fler; exakt hur många tycks ingen riktigt veta, men det finns uppgifter på uppåt 80 000.

Greta Thunberg talade i Vasaparken inför marschen och efter att ha gett en dyster bild av läget i världen, uttryckte hon sin tacksamhet över att "de vuxna steppat upp" och avslutade med: *"Hopp är inget passivt. Hopp är något vi måste skapa själva. Och det börjar så här."*

Demonstrationen blev också en folkfest med djuravdelning för barnen och musiker som spelade längs vägen.

Rapporteringen i media har varit blandad. Många har uttryckt besvikelse över SVT, som placerade nyheten bland de sista inslagen i Rapports sändning halv åtta och inte hade någon analys av den politiska betydelsen. I Rapports sena sändning nämndes inte demonstrationen över huvud taget.

Men både finska Yle och TV4 rapporterade, och DN och Aftonbladet skrev positivt på sina ledarsidor. DN att det *"var som att se den tysta majoriteten i verkligheten"*. Aftonbladets ledarskribent citerade Martin Hultman, professor i sociologi som ser en ökning i klimatengagemanget: *"Det beror på att människor upplever klimatkonsekvenserna i sin vardag samt, framför allt, en tydlig gräsrotsmobilisering av många olika organisationer under våren."*

Svenska Dagbladet skrev inget på sin ledarsida förrän på onsdagen, då Peter Wennblad hånade Björn Wiman som i DN skrivit att demonstrationen var *"en viktig medborgerlig manifestation mot Tidöregeringens systematiska sabotage"*. Tvärtom, menade Wennblad, är *"Tidöregeringen det bästa som hänt både klimatpolitiken och stabiliteten för svensk demokrati"*. Och så var han sur på att varken DN eller den egna tidningen skrivit om den flyguppvisning som ordnades samma dag av Försvarmakten inför flygvapnets 100-årsfirande och som *"lockade nästan en kvarts miljon besökare."*

En stark kontrast till Sydsvenskans ledaravdelning som konstaterade: *"Elefanten i rummet är ute. Nu måste politikerna börja prata klimat."*

Fast Jimmy Åkesson ryckte bara på axlarna och sa

något om att det var väl viktigt för dem som deltog, när han blev ombedd att kommentera att 50 000 deltog i klimatdemonstrationen.

I sociala medier har rapporteringen varit enorm. Där blåste det också upp en liten storm efter Talkshow i P1 när David Mehr sa att demonstrationsdeltagarna var *"en homogen grupp"* och Katherine Zimmermann fyllde på med att de hade *"haremsbyxor och asymmetrisk frisyr"*.

De som var med och som startade från Vasaparken kl 13 på söndagen och där de sista inte nådde Gustav Adolfs torg förrän halv fem, visste att det var falskt och bara ytterligare en förminskande kommentar om dem som engagerar sig i klimatfrågan.

Den 24-timmars manifestation på Sergels torg med kända artister och klimatforskare som föregick demonstrationen, uppmärksammades nästan inte alls i media. Men de tusentals besökarna glömmer inte och de bröt ut i ovationer när Helene Sjöholm sjöng Gabriellas sång: *"Det är nu som livet är mitt. Jag har fått en stund här på jorden."*

Lena Anderfelt

NÖJD, GLAD OCH STOLT

Betydelsen av att 50 000 personer den 23 augusti tillsammans demonstrerade för krafttag för att stoppa klimatkatastrofen kan inte övervärderas.

Få rörelser i vårt land skulle kunna ställa en sådan folkmassa på fötter som klimatrörelsen gjorde denna söndag. Det blir inte mindre viktigt när man betänker hur klimatfrågan i stort negligerats i valrörelsen av de flesta partierna.

Söndagen den 23 augusti 2026 visade klimatrörelsen musklerna. De hånade och hatade slog tillbaka. För det handlar verkligen om hat från högern och klimatförändringsförnekarnas sida. Ett hat riktat mot alla som visar på de otvetydiga vetenskapliga bevisen för den av människor skapade pågående klimatkatastrofen. Ett hat som dessutom i många fall blir personligt. Gretahatet är till exempel ett faktum.

Vi ser nu allt tydligare effekterna av klimatförändringar. Värmeböljor, bränder, smältande glaciärer, översvämningar, torka med mera.

Orsaken är ju de fossila bränslen, kol och olja, som dominerat industrialiseringen. Om man ska tala om de direkt skyldiga till att inga åtgärder har vidtagits måste man utan tvekan peka på de oljebolag som i sina egna mätningar såg faran komma men som tystade ner under sökningsresultatet.

Vi måste peka på ledarna för oljeberoende industrier som gjort allt för att vilseleda opinionen och betalat mutbara forskare för att presentera tvivel och förnekanden. Men en förkrossande andel av forskarvärlden har slutit upp och visat på att klimatförändringarna är verklighet och att de orsakas av mänsklig aktivitet.

Vi måste också anklaga de politiker som stött de industriledare som sökt förneka nödvändigheten av omställning. Och också de "vanliga" människor som motarbetar

förändring och som hånat och hotat klimatrörelsen och dess medlemmar.

Delar av borgerligheten motarbetar klimatrörelsen med näbbar och klor och förhindrar den nödvändiga omställningen.

Det finns andra delar av borgerligheten som inte längre kan förneka klimatkrisen men som reducerar omställningen till elektrifiering och införandet av andra drivmedel. De vill fortsätta med samma orimliga livsstil och fortsätta rovdriften på naturtillgångar.

Klimat- och miljöfrågor är klassfrågor. Det är de välbeställda som överkonsumerar och tär på jordklotet. Och det kapitalistiska ekonomiska systemet kräver ständig tillväxt.

Men jordens materiella resurser är ändliga och måste utnyttjas med varsamhet och med återvinning. Omställningen måste bli en politisk och social omställning. Ett nytt solidariskt, jämlikt och ekologiskt samhälle måste ta form. Vi kan kalla det ekosocialism.

Även vi arbetare i industriländerna måste ställa om vår livsföring. Men det går inte att enbart göra individ för individ. Det kräver en samhällelig omställning, som innebär ökat återbruk och mindre materiell konsumtion till förmån för vård, skola, omsorg, och verklig frihet. Frihet att syssla med våra hobbies, idrotta, läsa, musicera, studera med mera, med mera. Livet blir inte fattigare utan ett rikare.

Vi står inför ett val: En röd-grön omställning eller en framtid med ett jordklot där stora delar blir obeboeliga på grund av höjd havsnivå, hetta och naturkatastrofer.

Demonstrationen var ett av många viktiga steg för att säkra en människovärdig framtid och ett slut på rovdrift och naturförstörelse. Alla som deltog eller stödde manifestationen har rätt att känna stolthet.

Peter Widén
Eskilstuna

Kärlek och hopp

Den 22 augusti samlades fredsbyggare, diplomater, religiösa företrädare och kulturutövare från hela världen i Stockholm för årets upplaga av World Peace Award. Eventet blev en inspirerande mötesplats där personliga erfarenheter och globala framtidsfrågor flätades samman – en påminnelse om att när hjärtat väl är på plats, så kommer freden.

Konferensen belyste en av vår tids mest akuta insikter – att en varaktig fred mellan människor hör oupplösligt ihop med en respektfull och harmonisk relation till naturen. Genom presentationer och samtal diskuterades hur det globala samfundet kan förflytta fokus från rädsla och militär avskräckning, till att istället bygga trygghet genom samarbete, tillit och mänskliga relationer.

Programmet inleddes med stämningsfull musik och en interreligiös bön, följt av ett särskilt budskap från Thailands högste patriark, uppläst av ordföranden för Union of Thai Sangha of Europe.

Bland de internationella talarna fanns den belarusiska fredsbyggaren Olga Karatj, den tidigare thailändske diplomaten och forskaren Dr Thakur Phanit, kommunalpolitikern Councillor Shuile Syeda, samt religiösa företrädare från Thailand, Myanmar, Sydkorea och USA. Dagen rymde även ett engagerande panelsamtal.

Som musikaliska representanter för Artister för fred uppträdde även Peter Elmberg och Martin Supernä Ekströmt. Publiken bjöds på poesi och musikaliska

framträdanden av den svenska duon Eleonor Källeskog och Mimmi Siegel samt Inka Andrade Gutiérrez. Konstnären Ingela Hageman talade om konsten som verktyg för fredsbyggande. Kulturinslagen förstärktes ytterligare med traditionell georgisk dans av skolorungdomar från Georgien, Marinera-dansare och den svenska gruppen A!M

En av dagens absoluta höjdpunkter var utdelningen av utmärkelserna World Peace Award, Ambassador of Peace samt World Peace Youth Ambassador 2026.

Priserna tilldelas individer och organisationer vars konkreta insatser gör stor skillnad för medmänsklighet, utbildning, dialog och samhällsengagemang.

Bland pristagarna fanns munken Bhikkhu Paññākāra, som uppmärksammats globalt på Facebook och Youtube för sina barfota meditationsvandringar genom USA i syfte att sprida medveten närvaro, ickevåld och medkänsla.

Under konferensens avslutande del flyttades fokus från de stora internationella visionerna till individens eget ansvar i vardagen. Deltagarna inbjöds till att samtala kring vad de olika perspektiven hade gemensamt, vad mottot *fred på jorden – fred med jorden* betyder på ett personligt plan, och vilka praktiska steg vi alla kan ta för att förändra våra lokala samhällen.

Mötet blev en stark påminnelse om att fred inte är ett stelt politiskt ideal som bara tillhör institutionerna, utan något levande som formas varje dag – i de relationer vi skapar, i de val vi gör och i vår vilja och förmåga att möta varandra med kärlek och respekt.

Lorenz Jolin
Artister för fred

Freden börjar inte när kriget tar slut

I årtal har vi talat om hur krig börjar, hur de kan stoppas och hur fredsavtal till slut kan nås. Men i dag skulle jag vilja lyfta en något annorlunda fråga:

Vad händer med kriget efter att kriget är över?

För krig försvinner inte när vapnen tystnar.

De lämnar efter sig förstörda städer och gränser. Men de lämnar också efter sig något som är mycket svårare att återuppbygga: människor som har lärt sig att leva enligt krigets logik.

De lämnar efter sig före detta stridande som har tillbringat år i en miljö där våld var nödvändigt för att överleva. De lämnar flyktingar och politiska fångar som bär med sig trauman, tortyr och förnedring. De lämnar vapenvägrare och desertörer som kanske har vägrat att döda, men som ofta finner sig avvisade både av de samhällen de flydde från och av de samhällen där de söker skydd.

Och de lämnar efter sig barn som, ibland innan de har hunnit lära sig något annat om politik, har lärt sig att säkerhet betyder vapen, att styrka betyder dominans och att en annan människa lätt kan förvandlas till en fiende.

Men kriget lämnar också sina spår i själva jorden.

Skogar brinner. Floder och grundvatten förorenas. Marken förgiftas. Minor och oexploderad ammunition gör åkrar och skogar farliga i årtionden.

Och naturen har ingen plats vid förhandlingsbordet.

Ett eldupphör kan undertecknas på en enda kväll. En flod kan inte återställas på en enda kväll. En skog kommer inte tillbaka bara för att ett fredsavtal har undertecknats.

Också för jorden fortsätter kriget efter kriget.

Därför tror jag att en av Europas största utmaningar i dag inte bara är att få slut på de krig vi redan har.

Det handlar om att förhindra att kriget återskapar sig självt – i människor, i samhällen och i vår relation till världen omkring oss.

Ett fredsavtal kan avsluta en väpnad konfrontation. Men det kan inte automatiskt avveckla de vanor, identiteter, rädslor och relationer som kriget har skapat. Inte heller kan det automatiskt reparera den miljöförstörrelse som våldet lämnar efter sig.

Och det är här idén om en fredskultur blir så mycket mer än en vacker vision. En fredskultur måste erbjuda människor ett annat sätt att förstå säkerhet, mod och mänsklig värdighet.

Vi hedrar modet att kämpa, att försvara, att offra sig. Men det finns en annan form av mod: *modet att inte döda*. I många år har min människorättsorganisation, Our House, arbetat med vapenvägrare och desertörer från Belarus och den omkringliggande regionen. Det är människor som fattar ett oerhört svårt beslut: när deras stat säger till dem att en annan människa är deras

fiende som de måste döda, svarar de: *Nej*. De bevarar möjligheten till en relation med den andra människan.

Vi får frågan hur vi kan finna en gemensam grund när vi inte är överens om politik, religion, historia eller ens om orsakerna till konflikterna omkring oss.

Jag tror inte att fred kräver att vi suddar ut dessa meningsskiljaktigheter. *Jag tror att fred börjar när oenighet upphör att vara ett tillräckligt skäl för att avhumanisera en annan människa.*

En fredskultur måste lära oss hur vi förblir mänskliga i mötet med någon vars världsbild vi kanske tar djupt avstånd från.

Den förändringen kan inte åstadkommas av regeringar ensamma. Stater kan förhandla fram avtal. De kan skapa institutioner och lagar. De kan erbjuda säkerhet och socialt stöd.

Men försoning, tillit, ansvar, förlåtelse och återuppbyggnaden av människans identitet sker på ett djupare plan. Det är därför civilsamhället, freds rörelser, religiösa samfund och interreligiös dialog har en så avgörande betydelse.

De kan skapa rum där en människa inte reduceras till en soldat, en desertör, en flykting, en fiende, ett offer eller en politisk etikett. De kan bidra till att återupprätta något som kriget systematiskt förstör: förmågan att se människan innan vi ser kategorin.

Och detta för mig till hela temat för vår sammankomst: *Fred på jorden – fred med jorden.*

Jag tror inte att detta är två skilda strävanden.

Samma kultur som lär oss att en annan människa, en annan nation eller en annan gemenskap helt enkelt kan behandlas som ett hinder lär oss också att behandla naturen som något utan röst, utan rättigheter och utan annat värde än det vi kan utvinna ur den.

Kriget driver denna logik till sin yttersta spets.

I krig blir en skog ett skydd eller ett militärt hinder. En flod blir en försvarslinje. Ett fält blir ett slagfält. Ett landskap blir ett territorium som ska erövrats eller försvaras.

Men en flod är fortfarande en flod. En skog är fortfarande ett levande ekosystem. Ett fält är fortfarande grunden för någons framtid.

Kanske börjar därför fred med jorden och fred mellan människor med samma intellektuella och moraliska förändring: att överge föreställningen om att säkerhet måste byggas genom dominans och våld.

En fredskultur kräver ett annat slags relation – från dominans till ansvar, från rädsla till tillit och från sökandet efter fiender till insikten om vårt ömsesidiga beroende.

Att återuppbygga freden innebär att se till att det som har formats av kriget – våra människor, våra samhällen och vår jord – inte blir den mekanism genom vilken nästa krig börjar. I stället måste det bli den plats där en annan framtid tar sin början.

Olga Karatj

Sagt och gjort

I slutet av maj höll Nato-länderna möte i Helsingborg. I samma veva höll Ung Vänster riksting. Vi återger delar av deras uttalade här:

Ministrar och generaler samlas på ett slott för att diskutera säkerhet – men NATO är inte en försvarsallians: det är en krigsallians. --- NATO ger inte Sverige fred eller välstånd, utan ännu mer upprustning, kärnvapen och militarisering. --- Vi har begravt 200 år av alliansfrihet för att alliera oss med auktoritära stater som USA och Turkiet. Vi har begravt 200 år av neutralitet, inte för att ha en allians med länder i globala Syd, utan för att fortsätta upprätthålla västvärldens makt. --- Våld och kön hör samman, militarisering upprätthåller machokultur och sexualiserat våld. Den amerikanska militärens behandling av civilbefolkningen runt sina militärbaser i allierade länder gör detta extremt uppenbart, på Okinawa i Japan och vid Rammstein i Tyskland så är misshandel och våldtäkter utförda av amerikanska soldater en skräckinjagande vardag. --- DCA-avtalet innebär att amerikanska soldater kan köpa sex eller på andra sätt utöva våld mot kvinnor, utan konsekvens. --- Militären är en mansdominerad institution och dess framväxt leder till att kvinnors inflytande och makt minskar. --- Ung Vänster kräver upprustning av välfärden, inte militären och krigsalliansen. Vi kräver att DCA rivs. --- Sverige ut ur NATO! NATO ut ur Sverige!

Företag som vill börja utvinna metaller på havets botten träffas regelbundet på internationella konferenser. Donald Trump har gett grönt ljus för utvinning av metaller inom landets territorialvatten. Kina i sin tur har tecknat samarbetsavtal med flera önationer i Stilla havet som också öppnar för utvinning.

Vi vet idag alltför lite om ekosystemen i havsdjupen för att kunna bedöma konsekvenserna av storskalig gruvverksamhet. Stora mängder av sediment kommer att virvla upp från havsbottnarna. Enorma mängder koldioxid lagras i våra hav och vi har ingen aning om vilka konsekvenser omfattande gruvbrytning skulle få. Även miljögifter som under lång tid legat bundna riskerar att frigöras. Djurlivet kommer dessutom störas av allt buller.

Scandinavian Ocean Minerals vill exploatera i Bottenviken, vilket Greenpeace uppmärksammat. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/9pb6Lp/gruvdrift-i-bottenviken-raddar-inte-klimatet> Tidöregeringen har redan tidigare gläntat på dörren för möjligheten till utvinning genom att Scandinavian Ocean Minerals gavs tillstånd för att kartlägga förekomsten av metaller; först i delar av Bottenviken och därefter i hela området.

Undersökningarna påvisade rikliga förekomster av järn och mangan, som främst används vid framställning av stål. Förekomsten av nickel och kobolt, som är väsentliga för den gröna omställningen var försumbar.

USAs desperata kamp om oljeflöden och informationsvägar

Afghanistankriget visade att USA inte kan uppnå så mycket med sin favoritmetod sedan 1942 – terrorbombning av civila.¹ Irankriget har hittills visat att det inte ens längre kan tillämpa den. Det har inte längre den tekniska kompetensen. Krigsindustrin har i stor utsträckning outsourcats till Kina för de snabba vinster- nas skull, och Boeing kan inte längre göra ett modernt flygplan.²

För den viktiga del av USA:s överhet för vilken det skulle vara värre än döden att inte längre vara nummer ett gäller det därför att hitta på något nytt.

En sådan ny metod är att angripa andra länders oljekällor, oljeledningar och tankfartyg med våld, för att driva upp priset på olja och dra nytta av att man kontrollerar egna källor. Richard Medhurst har skildrat denna metod och Tord Björk refererar honom mer utförligt här än vad jag kan göra på begränsad plats.³

Men jag börjar med oljespåret. Sen december förra året har USA först blockerat venezolansk olja med krigsfartyg, och sedan genomfört en statskupp i landet och tagit över oljefälten via oljebolaget Chevron. Det har tagit kontroll över olja i levantinska bassängen med hjälp av Israels folkmord i Gaza. Chevron får också tillgång till Syriens olje- och gastillgångar via ett inbördeskrig.

Sen kom attacken på Iran och bombning av oljefält och raffinaderier. I mars attackeras också ryska raffina-

derier. Och i april pressas Cypern att ge Chevron rätt till olje- och gastillgångarna på sitt område.

Planen är nu att alla som gör affärer med USA måste frakta med USA-ägda fartyg, och också hjälpa till att investera i sådana. De som inte går med på denna utpressning kommer att sänkas eller kapas.

Givetvis är det Kina som är målet för attackerna. Kina är för stort och mäktigt för att angripas direkt, istället siktar USA in sig på att göra energi dyrt för Kina, samt naturligtvis slå ut dess tänkbara partners.

Medhurst kallar det en övergång från imperium till laglös piratstat. Det började förstås inte med Trump, första attacken var den mot Nordstream som USA åtminstone kände till, vilka som än utförde den praktiskt.

Men effekterna skulle gå ännu längre. Även för Europa blir energin dyr vilket kommer att leda till avindustrialisering och fattigdom.

Givetvis skulle det gå att till en del skydda sig mot den här taktiken. Man kan låta olje- och gasleveranser gå i konvoj, USA har inte hur många krigsfartyg som helst och ännu färre resurser att ersätta dem som förstörs. Men konvojering skulle också vara dyrt och leda till högre oljepriser.

Den enda riktigt effektiva motåtgärden vore förstås att snabbast möjligt göra sig oberoende av olja. Många stater riktar också in sig på detta, men det kommer att ta tid, kanske tio år. Och under tiden lever man farligt.

En annan metod för USA att behålla sin ställning är att utnyttja sitt gamla övertag i digital kommunikation och skärpa tvånget för andra att underordna sig detta. Cory Doctorow följer denna metod på sin blogg,⁴ till exempel i artiklarna *How the EU can punish Google despite Trump*,⁵ och *Post-American compute for a Post-American internet*.⁶

Mats Alexandersson har undersökt en av dessa digitala kommunikationslänkar, fascistbolaget Palantir, som är djupt integrerat i USA:s militär och som numera svensk polis och militär förlitar sig på för sin informationsinhämtning.⁷

USAs hittills kraftfullaste övertag när det gäller datakommunikation är valutatransfereringsnätverket SWIFT, där bara dollar gäller, samt kanske lite oväntat att praktiskt taget vartenda land har gjort sig beroende av Microsofts Officepaket och därmed helt kan stängas ner på en vink från USA:s president.

Ytterligare en styrka är att så många använder amerikanska servrar att spara sina data på, vilket gör dessa data till serverägarnas privata egendom som inte ens skaparna har rätt att ta tillbaka, enligt de copyrightlagar som gäller enligt WTO och som var USA:s hjärtefråga under handelsförhandlingarna kring sekelskiftet.

Allt detta är emellertid beroende av klientstaternas medverkan för att fungera. Det skulle gå att strunta i copyright och bygga upp egna resurser; det skulle gå att gå över till open-sourceprogram för att producera data. Men då måste det finnas en vilja att följa något annat mål än minsta motståndets lag.

Dale Copeland⁸ har undersökt stormaktskrig sedan 1790 och konstaterar att det nästan alltid är den stormakt som upplever sig vara i underläge som tar till våld – men den har nästan aldrig något för detta. För styrka kommer inte från våld utan från teknisk och industriell kompetens och kapacitet. Det har det alltid gjort, ända sen det romerska imperiets dagar.

USA:s övergång till ren gangsterverksamhet kommer att ställa till en massa elände, i värsta fall sänka Europa till Afrikas nivå (för att vi lika lite som Afrika på 1800-talet orkade göra motstånd). Men den kan inte återge USA den roll det hade på 1950-talet, då det faktiskt var bäst på allt och kunde bjuda världen på detta. Skrämsel är inte lika effektivt.

Jan Wiklund
Limoux, Frankrike

¹ <https://www.historynewsnetwork.org/article/mark-selden-a-forgotten-holocaust-us-bombing-strat>

² <https://www.forbes.com/sites/karlmoore/2026/07/13/what-boeings-crisis-reveals-about-leadership-judgment/>

³ <https://aktivisterforfred.wordpress.com/2026/08/07/energiblitzkrieg/>

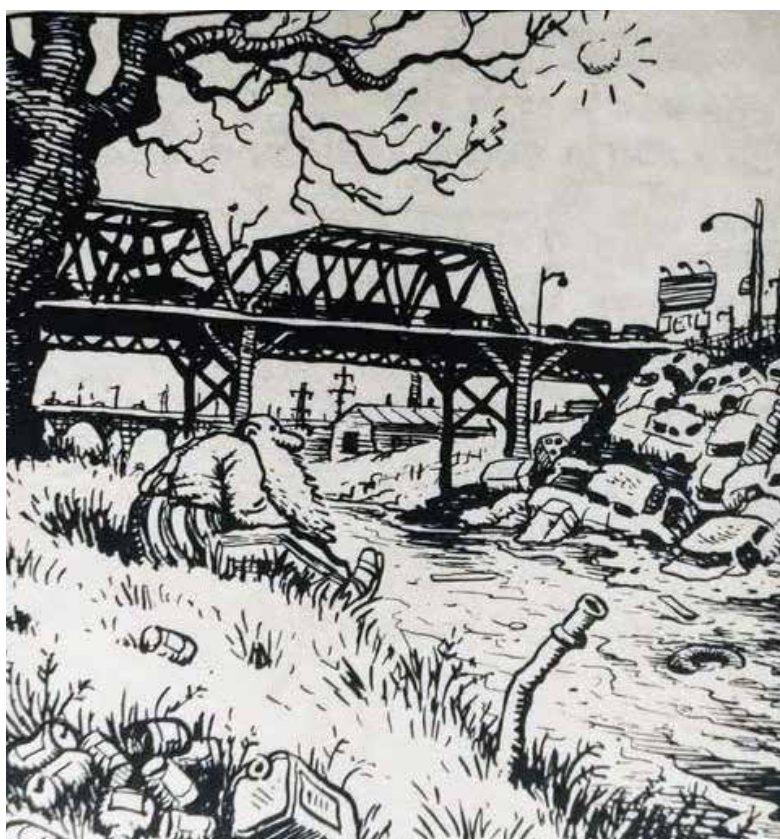
⁴ <https://pluralistic.net/>

⁵ <https://pluralistic.net/2026/07/27/eucd-6/#and-the-wisdom-to-know-the-difference>

⁶ <https://pluralistic.net/2026/08/04/technology-freedom-cooperative/#hrdag>

⁷ <https://www.clarte.se/palantir-sverige-och-teknofascismen-del-6-teknofascismens-infrastruktur/>

⁸ <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691161594/economic-interdependence-and-war>

Hurra, smöret är slut!

I ett tal sa den tyske nazistledaren Göring att "metall har alltid gjort ett rike starkt, smör och flott har på sin höjd gjort folket fett".

Fotomontage av John Heartfield 1935.

Kanoner eller smör

Förenade kungariket behöver skära ner sitt sociala säkerhetssystem för att betala upprustningen, säger en före detta brittisk försvarsminister. Och Tysklands förbundskansler säger detsamma för Tysklands räkning. Men i Sverige tror det politiska etablissemangen uppenbarligen inte att det behövs.

Det är ungefär som på 90-talet, när man sa att "trickle-down-ekonomi" rådde, det vill säga att om man sänkte skatterna för dom rikaste skulle alla få det bättre för att de rikaste då skulle investera i arbetsplatser. Märkligt nog trodde många på detta, i alla fall dröjde det många år innan begreppet begravdes i tysthet.

Den officiella tron nu är att investeringar i militärindustri drar med sig andra investeringar vi alla kan ha nytta av, så kallad militär keynesianism. Men ingenstans har det visats att det blir mer nyttiga investeringar än vad det hade blivit om allt hade lagts där. Tvärtom, sen 70-talet har man visat att militärindustri

är ekonomiskt sett bortkastade pengar. Till exempel har den västerländska stat som har de största militärkostnaderna också den sämsta sociala standarden: den lägsta medellivslängden, den högsta kriminaliteten och den sämsta löneutvecklingen.

Varje kostnad har en alternativkostnad, det vill säga "värdet av det bästa alternativet du ger upp för att göra något annat." Läger man resurser på vapen finns det mindre att betala annat med.

Men det är mer i det än så. Ekonomihistoriker talar om "försvarsränta", det vill säga kostnaderna för att hålla militära angripare på avstånd. Ju större den är, desto lägre är vanligen välbefinnandets utvecklingen. Och vice versa – att Tyskland och Japan hade sån framgång efter andra världskriget berodde i hög grad på att deras fredsavtal förbjöd dem att lägga mycket pengar på militär.

De kunde använda dem produktivt istället.

JW

Folk i rörelse i London

Ulf Pettersson: Konferensen var mycket välorganiserad, och mycket lyckad. **Tord Björk:** Med internationella konferensen i London mot krig har fredsrörelsen tagit ett stort steg framåt.

Samling mot krig

Det kom över 2 600 besökare från över 27 länder. Särskilt många kom från Frankrike, Tyskland, Nederländerna och Spanien. Mötet organiserades av brittiska Stop the War Coalition: <https://www.stopwar.org.uk/>

Mötet hölls i samma salar som FN:s första generalförsamling möttes i 1946. Nu samlades den unga Palestinarörelsen, studenter som vägrar värnplikt, ukrainare och ryssar som motsätter sig krig och repression i både Ryssland och Ukraina. En rad stora fackföreningar stod bakom eller deltog med representanter, bl.a. brittiska Unison, tyska IG Metall och spanska UGT.

Före detta Labour-ledaren Jeremy Corbyn höll ett bejublat tal. Andra talare var spanska och franska par-

lamentsledamöter, liksom fredsaktivister från Storbritannien, Tyskland, USA, Irland, Palestina, Iran, Ryssland och Ukraina, för att nämna några länder.

Från Sverige deltog minst sju personer. Den svenska riksdagsledamoten, före detta vänsterpartisten, Lorena Delgado Varas, höll ett tal om försvar av välfärden och mot krig och som avslutning fick hon salen att stämma upp i *El pueblo unido jamás sera vencido*.

Aktionsinriktningen framåt spikades:

10 oktober för solidaritet med Palestina

21/22 november mot värnplikt och militarisering

Lämplig dag i oktober till stöd för hamnarbetarna som gjort stora insatser mot folkmordet i Gaza

Den näst största fackliga landsorganisationen i Spanien är UGT, med en miljon medlemmar. Så här rapporterar UGT:s delegation från den internationella konferensen mot krig i London:

För fred, social rättvisa och internationellt samarbete mot upprustning och militarisering

En delegation från UGT (Unión General de Trabajadoras y Trabajadores) deltog i den internationella konferensen mot krig, som hölls den 20 juni i London, och som har blivit en av de största internationella sammankomsterna som hållits i år i Europa till försvar för fred och mot militär eskalering.

Konferensen samlade mer än tusen fackföreningsmedlemmar, politiska representanter, akademiker, fredsaktivister och sociala organisationer från ett flertal länder i Europa, Amerika och Mellanöstern i Westminster's historiska Central Hall, och fortsatte det arbete som inleddes vid den internationella fredskonferensen i Paris 2025.

Mötet syftade till att stärka den internationella samordningen av fackföreningar, sociala organisationer och medborgarrörelser som är engagerade i fred, internationellt samarbete och försvar av sociala rättigheter mot upprustnings- och militariseringspolitiken.

Under de olika sessionerna behandlades frågor som ökningen av militära utgifter i ett flertal länder, spridningen av väpnade konflikter, de sociala och ekonomiska konsekvenserna av krig, situationen i Mellanöstern och Ukraina, försämringen av offentliga tjänster och behovet av att stärka diplomati, internationell rätt och samarbete mellan folk som instrument för konfliktlösning.

UGT-delegationen framförde broderliga och solidariska hälsningar från en organisation som i nästan 140 år har varit en del av den internationella arbetarrörelsen och upprätthåller ett starkt engagemang för att försvara fred, demokrati, social rättvisa och arbetarklassens rättigheter.

UGT uttryckte sin djupa oro över det nuvarande internationella sammanhanget, som präglas av ökade militära spänningar, kapprustning och ökningen av försvarsbudgetar i många länder. Likaså varnade de för att varje euro som anslås till upprustning måste granskas och att dessa resurser inte får avledas från investeringar i sjukvård, utbildning, pensioner, allmännyttiga bostäder, långtidsvård, infrastruktur eller andra viktiga tjänster för medborgarna.

Det är arbetarna som i slutändan bär de ekonomiska och sociala konsekvenserna av konflikter och den åtstramningspolitik som ofta följer med dem. Arbetarrörelsen kan inte förbli likgiltig inför militariseringen av

ekonomier och samhällen. Tvärtom har den ett ansvar att ingripa när det görs ett försök att ersätta en modell baserad på välbefinnande, anständigt arbete och social sammanhållning med en modell baserad på krigets logik och de ekonomiska intressen som är förknippade med vapenindustrin.

UGT erinrade om sitt ursprung, djupt rotat i internationell arbetaraktivism och övertygelsen att arbetarklassens problem inte känner några gränser. Vi bekräftar vårt engagemang för internationellt samarbete, solidaritet mellan folken och försvaret av folkens rätt att fritt bestämma över sin framtid inför alla former av dominans, aggression eller konfrontation.

Vi minns alla de tusentals som genomlidit förföljelse, fängelsestraff, exil och till och med döden för att försvara frihet, social rättvisa och demokratiska rättigheter mot auktoritärism och intolerans.

De stora sociala framsteg som mänskligheten uppnått kom aldrig genom krig, utan snarare tack vare arbetarnas organisering, social mobilisering och internationell solidaritet.

UGT förespråkar en politisk och social agenda inriktad på samhällets behov: • Högre löner och mindre ojämlikhet • Mer anständigt arbete och mindre otrygga anställningar • Mer investeringar i sjukvård, utbildning och offentliga tjänster • Fler arbetsrättigheter och sociala rättigheter • Mer samarbete mellan nationer • Mer demokrati och mer fred • Inga fler krig.

Konferensen avslutades med en uppmaning att stärka det internationella samarbetet mellan fackföreningar, sociala organisationer och medborgarrörelser för att konfrontera den växande militariseringen av internationella relationer och att återigen sätta försvaret av fred, mänskliga rättigheter, social rättvisa och demokrati i centrum för den politiska agendan.

Fred är inte en passiv hållning, utan snarare något som kräver engagemang, social rättvisa, demokrati och solidaritet mellan folk. Konferensen tjänade till att förena organisationers ansträngningar kring denna idé som en av de viktigaste uppgifterna för en klassbaserad fackföreningsrörelse.

Mer om konferensen i London:

<https://www.stopwar.org.uk/article/28343/>

<https://www.stopwar.org.uk/article/statement-from-the-international-conference-against-war/>

<https://www.nejtillkrig.se/>

Aktionsdag mot USA:s baser i Norden

Vid demonstrationen *Stoppa NATO nu* i Helsingborg møttes aktivister från hela Norden. Ett initiativ togs till att ordna en nordisk aktionsdag mot USA baser den 29 augusti. Flygblad har nu delats ut i tusentals i Sverige, Danmark och Norge.

I Danmark ordnade *TID TIL FRED – aktiv mod krig, FredsVagten, Håndslag, Nej til Danmarks USA-kurs* (Odense) och *Stop Terrorkrigen – ud af NATO* aktioner i Köpenhamn, Odense och Århus.

I Sverige delas flygbladet ut på 6 folkfester för fred och klimat och appellmöten har hållits i Linköping och Stockholm.

I Norge var aktionen bäst förberedd med ett stort antal organisationer bakom manifestationer i Oslo, Bergn och Stavanger. Dessa fick dock skjutas en månad framåt med anledning av att kungen avlidit och landssorg utlysts. Den nordiska aktion i Oslo som nu planeras till 26 september har fått en bred norsk uppslutning..

Talare kommer från facket, freds- och miljörörelsen samt vänstern, bland andra Konstantin Alther för LO i Oslo, Tord Björk för Internationella Fredsbyrå (IPB), Jonas Kittelsen för Extinction Rebellion.

Slut upp 26 september i Oslo!

Tord Björk

Tre från Internasjonal kvinneliga for fred og frihet, Antikrigs-Initiativet og Stopp NATO delar ut flygbladet i Oslo.

Vi återger här flygbladet på danska för att variera språket och öva oss inför fortsatt nordiskt samarbete.

Ingen amerikanske baser i Norden!

Den 29. august protesterer fredsorganisationer i hele Norden mod oprettelsen af amerikanske baser i Norge, Danmark, Grønland, Sverige og Finland. Over 48 baser giver USA adgang til lufthavne, flådeanlæg og andre militære lagre til materiel og soldater.

Vi er imod, at USA skal kunne have baser i vores lande, fordi:

- Baserne strider mod national suverænitet. USA får råderet over svensk, dansk, norsk og finsk territorium, og dermed mindskes også den demokratiske kontrol med, hvad der rent faktisk foregår på baserne.
- Baserne gør vores lande til brikker i USA's og NATO's militære strategi – og dermed også til et muligt opmarchområde og angrebsmål i fremtidige konflikter mellem stormagter.
- USA baner vejen for atomvåben på baserne.

USA har nu næsten 900 militærbaser uden for sit eget territorium. Erfaringerne fra USA's og Israels krig mod Iran viser, hvad amerikanske militærbaser betyder i praksis. De fungerer ikke blot som lokale støttepunkter tæt på en krigszone, men som integrerede dele af et globalt militært netværk. Baserne bruges til angreb, transport, lufttanking, efterretning, overvågning, logistik og militær koordinering.

Det er netop dette netværk, der sætter USA i stand til at føre krig langt uden for egne grænser og opretholde sin militære og politiske kontrol over strategiske områder, handelsruter, råvarer og energireserver.

Aftalerne om amerikanske baser (DCA/SDCA) blev vedtaget af de nordiske parlamenter uden demokratisk debat. De udgør også et brud på de nordiske landes historiske forsigtighed i sikkerhedspolitikken. Norges basepolitik og Sveriges og Finlands neutralitetspolitik har tjent landene godt i efterkrigstiden. Dette er nu forkastet.

Der findes ingen juridiske garantier, der kan forhindre placering af amerikanske atomvåben i vores lande. Der står ingen steder i aftalerne, at atomvåben er forbudt. Historien viser desuden, at myndighederne i de nordiske lande i praksis har accepteret amerikanske militære dispositioner, selv når disse er gået længere, end den nationale (officielle) politik. Udviklingen peger i én retning: Øget satsning på oprustning, baser og krigsforberedelser fremstilles som løsningen på internationale konflikter. Militær bloklogik medfører imidlertid øget rivalisering mellem stormagterne og større risiko for militær konfrontation på bekostning af demokratiske, sociale og miljømæssige hensyn.

**Nej til amerikanske baser i Norden!
For et Norden uden atomvåben!
Stop oprustning og krigsforberedelser!**

Lästips

De ekonomiska drivkrafterna bakom dagens krig

Användbar sommarläsning för den som önskar fokusering på socio-ekonomiska (och varför inte socio-ekologiska) orsaker till krig och inte de idag dominerande förenklade geopolitiska analyserna från höger och vänster:

I *Libercomunismo, Scienza dell'utopia* analyserar Emiliano Brancaccio de ekonomiska drivkrafterna bakom dagens växande stormaktskonflikter. Med fokus på USA, Kina, Ryssland och EU visar han hur skärpt global konkurrens ger upphov till krig och ökande militära spänningar. Göran Drougge presenterar boken utförligt i nättidningen Parabol. Jag återger lite här:

De flesta som idag fortsätter intressera sig för internationell politik och ekonomi, skriver Brancaccio "talar idag samma språk som den styrande kapitalistiska diplomatin. Deras högsta intellektuella ambition är att ställa sig bakom 'det godas fana' mot den för tillfället

utmålade 'onda'. Att vifta mest energiskt med den 'rätta' fanan; några väljer den ryska, andra den ukrainska, ytterligare andra den kinesiska, den amerikanska osv. I verkligheten är detta viftande med fanor inget annat än mental anpassning till att bli framtidens kanonmat."

För att kunna utveckla de individuella friheter som liberalismen lovat måste vi enligt Brancaccio istället "bryta med den fria marknadens dominans som skapar de kedjor som leder till kapitalets centralisering och kväver och avskaffar de individuella rättigheterna."

Det bör även nämnas att Brancaccio med Libercomunismo visar att den fria marknaden och produktion för fåtalets vinst i stället för att gynna flertalet även är grundorsaken till miljöförstöring och klimatförändringarna. Han sammanfattar detta med: "Framtidens miljöpolitik är kommunistisk eller inte alls."

Tord Björk

<https://www.parabol.press/konkurrens-ligger-bakom-krig/>

Se och hör

Ett samtal om **säkerhet, upprustning och krig:**

https://open.substack.com/pub/gadworld/p/vem-tjanar-pa-att-fa-oss-att-tro?r=5crv3k&utm_campaign=post&utm_medium=email

Ett samtal om **fred på jorden och fred med jorden:** <https://www.youtube.com/watch?v=NBX-AcmgVG8>

Därför är jag pacifist

När man säger att man är pacifist får man ofta frågan "Varför?" och lika ofta följer ett krav på ställningstagande, till exempel: "Nå, vad gör du om en beväpnad galning tänker mörda hela din familj?"

Med tanke på att de stora religionerna och att alla civiliserade länder i lag har förbud mot dödande borde det vara vi pacifister som ställer frågorna: Hur kan man anse det vara rätt att döda andra människor? Hur kan man vara annat än pacifist?

Vi får inte glömma bort att så gott som alla internationella konflikter och tvister löses utan militärt våld. Ändå är det krigen som får mest uppmärksamhet i massmedierna, vilket kan ge intrycket av att väpnade konflikter är vanligast.

Militärer är bra på att kriga om geografiska områden, men de är dåliga på förhandlingar, diplomati och civila lösningar. Därför gäller det att undvika att konflikter hamnar i händerna på militärer, det är civilsamhället som ska lösa eventuella tvister och konflikter på internationell nivå. Det är viktigt att dra lärdomar av hur väpnade konflikter och krig uppstått, alltså att kunna förebygga dem. Det finns nästan inga exempel på krig där inte ekonomiska intressen varit grundorsaken, sedan kan de uttryckas i termer av politik, religion eller annat.

När väl en väpnad konflikt uppstått är det svårt att stoppa den. Samhällen som är rustade för fredlig konfliktlösning har större möjligheter.

Soldaterna måste dresseras för att bli lydiga mördare. I alla krig handlar det om att avhumanisera fienden. Fienden kan inte ses som människor, alltså föräldrar, mor-/far-föräldrar och barn. Hitler kallade judarna för fluglarver i ett ruttnande kadaver, i Rwanda kallades tutsierna för "kackerlackor".

För att en militär organisation ska fungera måste det finnas en tydlig hierarki. Soldaterna måste lyda order utan att tveka. Eftersom de flesta människor är motståndare till att döda andra människor, måste de militära ledarna få soldaterna att sluta tänka självständigt. Frukta för att dö och att döda andra måste trängas undan. Det handlar om att skapa gruppnormer som man inte vill bryta. Det finns nedärvda psykologiska mekanismer i människans hjärna som vill att vi gör som alla andra.

Mänsklig säkerhet är grunden i allt fredsarbete. Om nu en fiende skulle anfalla ett land och ha för avsikt att inta och ockupera det, måste man som pacifist ställa sig frågan vad vi gör då. Det finns många exempel på civilt motstånd som varit framgångsrikt. Det viktiga är ju att rädda människors liv.

Det finns många fördelar med att använda icke-våldsmetoder. Till exempel kan hela befolkningen delta i motståndskampen, inte enbart de som är beväpnade.

Icke-våldsmotstånd är besvärligt för fiendens soldater som inte ställs inför traditionellt militärt motstånd som man är tränad för, utan möter en obeväpnad befolkning som istället för att hota med vapen kräver att angriparen förklarar sig i ord.

Ett utbrett folkligt civilt motstånd är svårt att överblicka. Det kan finnas överallt och är svårt att bevaka. Soldater känner man igen, men läraren, frisören, bibliotekarien, ja, vem som helst kan vara motståndaren.

Risken att angriparens soldater blir avtrubbade minskar. Därmed minskar också risken för folkmord, våldtäkter och andra grymheter.

De materiella förlusterna blir begränsade. Alltså byggnader och infrastruktur kan bevaras och därmed också ge befolkningen en mer dräglig tillvaro under ockupationen.

Ekonomiskt är det fördelaktigt med civilt motstånd eftersom man slipper investera i dyra vapensystem och istället kan använda pengarna till att bygga välfärd.

Antalet döda och skadade blir färre, även för angriparen. Likaså undviker man krigets stora trauma med föräldralösa barn och drabbade familjer.

Slutligen, det angripna landet behöver aldrig kapitulera under förnedrande omständigheter och därmed uppstår heller inget krav på hämnd.

Sovjets pakt med Hitlertyskland 1939–41 innebär att de två staterna delade upp Europa i intresseområden. Sovjet erbjöd Finland att växla landområden för att få en buffertzona västerut mot kommande anfall. När Finland sa nej gick Sovjet in i Finland som gjorde oväntat hårt motstånd.

Efter drygt tre månader gav Finland upp och tvingades avstå omkring tio procent av landets yta, bland annat Karelska näset.

Totalt beräknas runt 150 000 personer ha stupat och 300 000 sårats under den korta perioden av krig. Flera år senare menade Finlands president Urho Kekkonen att det nog hade varit bättre att ha förhandlat med Sovjet än att ha kastat sig ut i ett krig. Nu dog tusentals människor i onödan eftersom Finland ändå förlorade, och förmodligen till och med tvingades avstå mer territorium än om man hade förhandlat. Men det var starka militära krafter som krävde väpnat motstånd mot Ryssland.

1940 invaderade Tyskland Danmark och Norge. De två länderna valde helt olika sätt att möta anfallet på.

Norge satte sig till väpnat motvärn och i striderna som följde dog drygt 1 200 norska personer, varav en tredjedel civila. Över 3 000 tyska soldater dödades. Norge utsattes för en sträng ockupation och kung och regering flydde till London. Alla politiska partier, utom det nazistiska, förbjöds. Efter två år fick de norska nazisterna bilda "regering".

I Danmark skedde det motsatta. Regeringen kapitulerade i stort sett omgående inför den övermäktiga tyska militärmakten. 16 danska soldater dog och uppskattningsvis 20 tyska soldater. Danmark fick behålla sin regering och en större självständighet än Norge.

Även om Danmark behöll sin statsapparat fanns det ett tydligt motstånd mot tyskarna.

I augusti 1943 svepte en våg av demonstrationer och strejker över Danmark som möttes av att tyskarna förklarade Köpenhamn i belägringstillstånd och avbröt el-, gas- och vattenförsörjningen. Förhandlingar inleddes mellan ockupanterna och de danska politiska ledarna.

Strejkerna upphörde och tyskarna gav upp belägringen. Vad händelsen visade var att en stor stark ockupationsmakt till sist kan ge vika för ett omfattande folkligt motstånd.

Pacifism ska inte förväxlas med passivitet. Tvärtom. En medveten pacifism kräver pålästa, aktiva och modiga människor. De fredliga vapnen är många. Massdemonstrationer har gång på gång påverkat politiker att sätta freden före det väpnade våldet.

Ett tydligt exempel är protesterna runt om i världen mot USA:s krig i Vietnam. Miljontals människor demonstrerade fredligt i USA och tvingade regeringen att dra tillbaka sina amerikanska styrkor.

Idag är sociala medier ett viktigt verktyg för att skapa opinioner, till exempel kan filmer som avslöjar militärt våld mot civila spridas snabbt och ge effekt.

Christer Nordmark
Kronoberg

Det är en varm försommardag. Tillsammans med aktivister från Svenska Freds och ytterligare fem fredsorganisationer delar jag ut ett brev från oroliga seniorer till elever på en gymnasieskola. I brevet beskriver vi vår oro för de ungas framtid. Att vi är livrädda för att våra ungdomar och våra egna barnbarn ska tvingas ut att dö i ett krig.

Jag kände en viss osäkerhet när jag närmade mig skolan. De senaste årens upprustning och ständiga tal om krigsberedskap har förändrat debattklimatet. Skulle ungdomarna be mig dra åt helvete? Kalla mig för landsförrädare?

Det tog inte lång stund innan ett fönster på ovanvåningen öppnades och en ung man sträckte sig ut:

– Hej! Vad gör du?

Jag förklarade vem jag var och innehållet i brevet.

– Vänta, jag kommer, sa han.

En knapp minut senare stod han framför mig.

– Så du är orolig?

– Ja.

– För vad?

– Att du och mina barnbarn ska tvingas ut i krig nu när Sverige har gått med i Nato.

Han tittade på mig, gav mig ett instämmande leende och sa:

– Det är jag också. Skiträdd.

Ytterligare ungdomar anslöt sig. Ett tiotal elever bildade en halvcirkel runt mig. Definitivt inte hotfull, tvärtom. De läste brevet, ställde frågor och kommenterade innehållet.

En av pojkarna, som dittills lyssnat, tog till orda, inte högt utan nästintill viskande:

– Jag är också nervös. Tänker på det varje dag.

Ingen av ungdomarna bad mig dra åt helvete, eller anklagade mig för landsförräderi. I stället mötte jag ungdomar som bar på en oro som de uppskattade att tala med mig om som "senior".

– Men vad gör vi om ryssen kommer? frågade en annan elev. Ska vi bara ge Putin landet?

– Det är en rimlig fråga, svarade jag. Ingen vill leva under ockupation eller diktatur. Har ni läst om hur det gick för danskarna under andra världskriget?

– Min mormor kommer från Odense, hon har berättat lite.

– Då har hon kanske berättat att Danmarks armé var för svag för att göra motstånd. I stället bildades underjordiska motståndsgupper som vållade tyskarna stora problem. Det räddade förmodligen tusentals danskar liv.

– Mormor har berättat om det. Hennes pappa hjälpte judar fly till Sverige.

– Det har du aldrig sagt något om, sa en av killarna, uppenbart imponerad.

– Men vad gör vi då? Jag vill inte bli soldat, sa en annan elev.

– Ni kan bilda fredsgrupper, gå ut på gator och protestera. Var arga. Vi seniorer står på er sida. Vi hänger gärna med ut på gatorna.

Vi log åt tanken.

– Det är lektion snart.

– Jag förstår, sa jag. Men innan vi skiljs vill jag att ni funderar på hur ni vill göra när det är dags att mönstra om ett par år. Ni har rätt att begära vapenfri tjänst. Ansök om att få ingå i civilförsvaret som sjukvårdare, kanske till och med som brandmän.

– Kan man det?

– Du har laglig rätt att ansöka om vapenfri tjänst, men det är inte säkert att ansökan beviljas. Kontakta oss på Svenska Freds, vi stöttar er med råd och tips. Ni hittar vår adress på brevet.

– Schysst. Kul att du kom.

– Kul att få prata med er. Lycka till nu.

När jag återförenades med mina aktivistkamrater var vi positivt överraskade över ungdomarnas öppenhet och vilja att prata om sin oro. Om sin rädsla för att dö i krig.

Gay Glans
Lund

<https://wri-irg.org/en>

Per Olov Enquists ärliga sökande

Jag läser om *Legionärerna* av P O Enquist delvis för de hyllningar den fått i Katalys podd "I kapten Enquists bibliotek". När jag läste den för länge sedan var jag inte så hänförd, det beror nog på att jag var på väg in i VPK och att baltutlämningen tillhörde högerens grova artilleri och att jag läste den med viss oro.

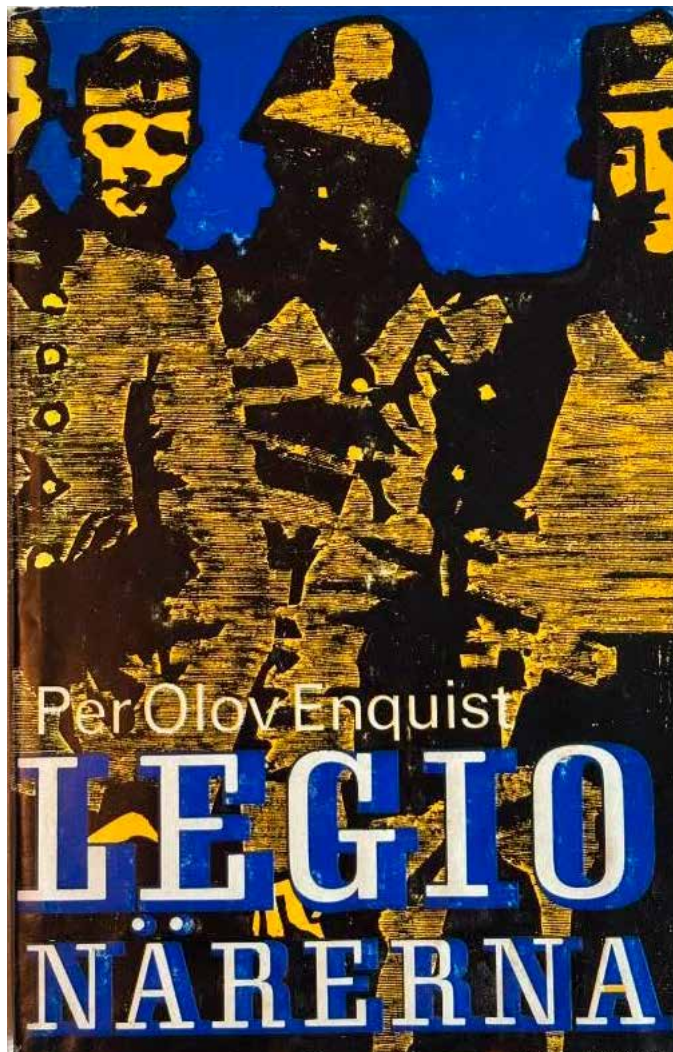
Nu ser jag bara att den är lysande. Grunden är Enquists sökande inställning, vad är det egentligen som är sant, kan man hitta något säkert oomkullrunkligt? Han söker överallt, letar grundligt i källor, intervjuar alla han kan hitta, märker hur svårt det är att vara säker, vad tycker de egentligen, hur mycket vill de redovisa. Ingenting är svart-vitt, det finns nyanser och ingenting är självklart. Han blandar också in sig själv, ifrågasätter sina motiv.

Han börjar i skildringen av marschen till Jackson 1966 i den djupa amerikanska Södern där han kom att delta. Han upplever först ett slags eufori, att plötsligt vara del av något. Han förstår sedan att det egentligen inte är marschens syfte som är det viktiga för honom, utan det är att få vara med, en slags personlig stark känsla, en möjlighet att hitta något att skriva hem om. Han är inte med för att bekämpa rasismen utan för att få en känslomässig kick. Det blir till ett slags ifrågasättande av hans engagemang, som i första hand handlar om honom själv. Man skulle till och med kunna säga att han närmast profiterar på kampen för sin egen vinning, att hitta något att skriva om. Det blir ett slags korrektiv, läs allt jag skriver med förståelsen att det till en del handlar om mig.

Detta drabbar också mig, jag funderar på hur mycket av mitt skrivande som handlar om att lyfta mig själv, trots att jag vill framställa det som ett solidariskt ställningstagande. Enquist delar med mig uppväxten i frikyrkligheten och det ständiga ifrågasättandet av sig själv.

Sen kommer vi till kärnan i boken, utvisningen av 130 baltiska soldater som varit i tysk tjänst och flytt tills Sverige undan den sovjetiska armén. En berättelse var att de säkert skulle skjutas på kajen om de måste återvända. Efter hand byggdes det upp en opinion i Sverige, orkestrerad med hungerstrejk och ett självmord. Han ser hur detta skapas och hur det byggs upp en sanning och hur det påverkar de baltiska legionärerna. Han beskriver också det politiska spelet och hur beslut fattas.

Men han följer också 1967 upp vad som verkligen hänt med de utvisade, det visar sig att endast ett 20-tal av dem dömts, det fanns tecken på att i alla fall några av dem hade medverkat i de massiva förfärliga utrensningarna av judar, motståndsmän och kommunister som skedde under den tyska tiden i de baltiska länderna.

Han tar inte tydlig ställning. Han försöker bara förstå, det finns många mänskliga öden, inte alltid så lätta att begripa, inte entydiga. Han visar att bakom det som lätt kan redovisas som en historisk sanning finns massor av nyanser. Det som gör starkast intryck på mig är denna lidelse för att försöka komma bakom de enkla sanningarna.

Ungefär samtidigt dyker New Journalism upp i USA, man tar till konstnärliga grepp för att skriva reportage. P O ligger nära men från andra hållet, en roman som gräver sig ner i verkligheten. Det är verkligen en rik bok med mängder av perspektiv. En bragd. Samtidigt blev den till hans genombrott, efter några böcker hittade han sitt sätt att arbeta, att idogt betrakta verkligheten, inte ta något för givet, gå ett varv till för att leta efter en undanglidande sanning

Lennart Kjörling
Stockholm

Tidningsshyllan

STÄLL OM! nr 9 – Klimatrörelsen säger sitt i valrörelsen • 40 år sedan olyckan i Tjernobyl • Finland öppnar för kärnvapen • Sverige bjuder in till rovdrift på tillgångar • Nya kärnkraftverk oroar östgötar • Elsa Beskows vassa saga om makten och kriget • NATO-ledare och NATO-motståndare samlades i Helsingborg • Djupa samtal i sommaridyll • GS-facket om krig, ockupation och förtryck • Stor facklig uppslutning på fredsmöte i London • En gammal bilbyggare har ordet • Max Gustafson ger en framtidsbild • Tre inlägg i debatten om att hamna rätt eller fel i fredsarbetet • Oppositionell ryss om landets väg till fascism • Vår plattform • Skriv ut och sätt upp vår affisch! – Ladda ner *Ställ om!* här:

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.artisterforfred.se/_files/ugd/f7c678_8e434ce5232d4905be986d2d999e30ad.pdf

STÄLL OM! nr 8 – mars 2026: Jorden brinner • Höj din röst för demokrati, miljö och rättvisa • Folk i rörelse • Odla fredskultur • Klimatmarsch den 16 april • Förbered dig för freden • Kriget om källan • Den 6:e Rikskonferensen Folk och Fred i Sälen • S-röster för fred • Matvärn, mer och mer aktuellt • Mat för fred på och med jorden • Släpp fångarna loss det är vår • USA-baserna stoppades i Ecuador • Den gröna jätten reser sig mot kriget • Ordet är fritt – om hinder och möjligheter för fred i Ukraina • Nej till Nato • På gång 2026 ... och mycket annat på 39 välfyllda sidor – ladda ner som PDF här:

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.artisterforfred.se/_files/ugd/f7c678_29e54dd1d605462687bad476ff4896b7.pdf

STÄLL OM! nr 7 – januari 2026: Kritiken mot Nobels Fredspris • Folkens toppmöte med förslag inför COP30 • Israels folkmord på Palestinierna • Klimatriksdagen och dricksvatten • Hotet mot floden Wilija-Neris i Litauen och Belarus • Tankar om Tåget, Vindkraften, Klimatet, Oljan och Tillväxten • Folk i rörelse – i valrörelsen • Det pyr i Göteborg • Nej till Krig! – Omedelbar Fred! • Fredsrörelsen och Ryssland • En värnpliktsvägrares död • År det hotfullt att vägra döda • Ungas rätt att inte döda • Ett alltmer auktoritärt Sverige • Fred & Klimaträttvisa – en rörelse för fred på jorden och fred med jorden (Kom med du också!) • 37 sidor – ladda ner som PDF här.

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.artisterforfred.se/_files/ugd/f7c678_4b967b96a581479f929e78bd4a67aebf.pdf

STÄLL OM! nr 6 – november 2025: Folk i rörelse, om sorgmarschen för klimatet • Halvvägs med Aktion Rädda Vättern • Sverige och Folkmordsekonomin • Rapport från den ekumeniska veckan • Andra globala aktionsveckan för fred och klimaträttvisa, Global Week of Climate Action • Globala syd radikaliserar klimatrörelsen • Afrika kallar! • Civilsamhälle för fred och utveckling • Folkinitiativet Helsingfors+50 • Konsten att förstöra ett arv • Det säkraste landet i världen • Står den svenska demokratin inför en avgrund? • Palestina, Palestina, dina barn är också mina • Brev från Olga Karatj • 40 sidor – ladda ner som PDF här.

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.artisterforfred.se/_files/ugd/f7c678_18aff8b7c642482391dbb4f7ba7674ab.pdf

Tidningsshyllan

STÄLL OM! nr 5 – juni 2025: Belarusiska Danuta dömd till 6½ års fängelse men frigiven efter internationell kampanj • Nathan Söderbloms samling för fred, Stockholmsmötet 1925 • Om kriget som eskalerat bortom all proportionalitet • Påve Franciscus som fredsmäklare • Europas upprustning är inte för freden • Omfamna Vättern • Stoppa kapprustningen • Ska vi försvara Sverige mot ett krigshot genom att offra klimatet och vår framtid? • Tal på årsdagen av Tjernobyl-olyckan • Använd OSSE för att skapa fred i Europa • Olika röster om fred, om folk i rörelse, om samtal och om Fredsballongen • Allt detta samlat på 39 sidor – ladda ner som PDF här.

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.artisterforfred.se/_files/ugd/f7c678_f3deb3dd6a794576aba0139b8db13691.pdf

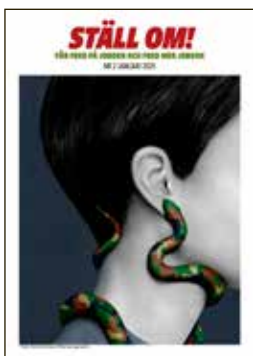
STÄLL OM! nr 4 – april 2025: Alla deltar inte i stridsropet • Biskop pratar om fred på årets klimatriksdag • Världen behöver fred och klimaträttvisa NU! • Välkomna till Vilnius • 1915 års "Till Europas arbetare!" • Konferensen Folk och Fred som hölls för femte gången 17–19 januari 2025 i Sälen och online (inkl. länkar till alla videoavsnitt) • Konferensen Folk och Fred genom åren, med många webinarier mellan konferenserna (och ett 70-tal länkar till videoavsnitten på Youtube). 25 sidor – ladda ner som PDF här.

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.artisterforfred.se/_files/ugd/f7c678_17ab7df8e60c475dbdc94b0df0694210.pdf

STÄLL OM! nr 3 – mars 2025: Försvarets materielverk vill öppna fullskaligt krig mot Vättern! • Folkbildningsstafetten – Blickar bakåt och framåt • Blir rennärigen omställningens offer? • Därför lanserar vi Haag-gruppen • Klimatimperialismen tar över • Bikini är inte bara en baddräkt • Fackliga klimatomöten för globala Syd • Blockaden avslutad – Hamnarbetarförbundet uppmanar regeringen att ta vid • För kollektiv välfärd, fred och nedrustning – Fackföreningsrörelsen behövs i kampen för fred • Fredskultur handlar om att skapa förtroende – Ställa om från krig till fred är nu utmaningen för Europa • Snart lyfter freds- och miljöballongen! Ladda ner som 34-sidig PDF här.

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.artisterforfred.se/_files/ugd/f7c678_22051cfa3fa941f9b16540fe79211cd1.pdf

STÄLL OM! nr 2 – januari 2025: COP29:s svek mot framtiden, kapitlet "folk i rörelse" om både Rebellmammor, Artister för Fred, en filosofiprofessor och Olga från Belarus. Sedan bjuder "Vad gör kriget med oss" på 7 hemska överraskningar innan redaktionen avslutar detta nummer med Kärnvapen, Gaza och Skogen. Allt detta helt gratis, och snyggt förpackat i en 31-sidig PDF att laddas ner här!

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.artisterforfred.se/_files/ugd/f7c678_a705808038db4d6cba6d548a5c13a6a0.pdf

Tidningshyllan

STÄLL OM! nr 1 – våren 2024. Tidningen byter namn till Ställ Om! • COP29
• Kriget i Gaza • Regeringens försök att runda Miljöbalken,
• Militärens miljöpåverkan i luft-, mark- och vatten. • ”Den Gröna
Krigaren” • Ransonering och Världseffekten • Ladda ner som 47-sidig
PDF här.

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.artisterforfred.se/_files/ugd/f7c678_15b2a707a4214239a2d22725b955fbc3.pdf

Efter kampanjen för folkomröstning om DCA-avtalet och sedan
aktionsveckan för fred och klimaträttvisa avslutats togs ett nytt initiativ
och en ny tidning med uppropet För fred och rättvis klimatomställning som
grund. (Namnet Fredsbudet visade sig vara upptaget och tidningen fick
byta namn.)

Fredsbudet kan du ladda ner som 32-sidig PDF här.

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.artisterforfred.se/_files/ugd/f7c678_15b2a707a4214239a2d22725b955fbc3.pdf

De som vägrade

Mellan 16 000 och 20 000 män i Storbritannien registrerade sig som samvetsvägrare under första världskriget och åberopade religiösa, moraliska eller politiska skäl för att vägra strida. Enligt Military Service Act från 1916 ställdes de inför lokala domstolar, och många av dem fick utstå fängelsestraff, tvångsarbete och utfrysning efter kriget, för sin pacifism.

Vietnam Veterans Against the War bildades den 1 juni 1967 i New York City av sex deltagare i en veteranavdelning i en marsch mot kriget flera månader tidigare. Organisationen skulle växa till 50 000 medlemmar och spela en viktig roll i att tvinga USA ut ur Vietnam.

Den 1 juni 1962, vid 74 års ålder, inleder Louis Lecoin en hungerstrejk. Han har startat en "Kommitté för stöd och hjälp till vapenvägrare" och engagerar sig för att utverka en särskild status för vapenvägrare. Efter 22 dagars fasta ger regeringen ett löfte om en lag för vapenvägrare, som stiftas i december 1963.

Louis Lecoin föds i en fattig och stor lantarbetarfamilj. Efter skolan beger han sig till Paris, där han får arbete på en plantskola, går med i facket och blir anarkist. När han gör sin militärtjänst, vägrar han att agera strejkbrytare mot järnvägsarbetarna och döms till sex månaders fängelse för "vägran att lyda order inom armén". Han sitter fängslad för "anarkistiska aktiviteter" när världskriget bryter ut i augusti 1914 och när han frigges i november 1916 blir han omedelbart inkallad. Han skriver då till militären och förklarar sin vägran. Lecoin fortsätter propagera mot kriget, ställs inför rätta och döms för "alarmistiska uttalanden" till ett års fängelse och 1000 franc i böter. Dessutom döms han till ytterligare 18 månader för "störande av den allmänna ordningen". Han frigges i september 1917, men grips fyra dagar senare för sin värnpliktsvägran och döms till fem års fängelse. Han beviljas benådning och släpps i november 1920. Därefter specialiserar han sig på att försvara politiska fångar och aktivister som hotas av utvisning. I början av 1930-talet – för att främja kampen mot fascismen och krigshotet – verkar han för facklig enhet och samling i antifascistiska aktionskommittéer. År 1938 deltar han i "Fackföreningscentret för aktion mot kriget", åtalas för affischen "Allmän mobilisering för freden" och för en tidningsartikel och döms i sin frånvaro för "uppmaning till militär olydnad". Han förespråkar nu, i motsats till sina anarkistvänner, en

"ren pacifism" och tar asvstånd från allt våld – även för revolutionära syften.

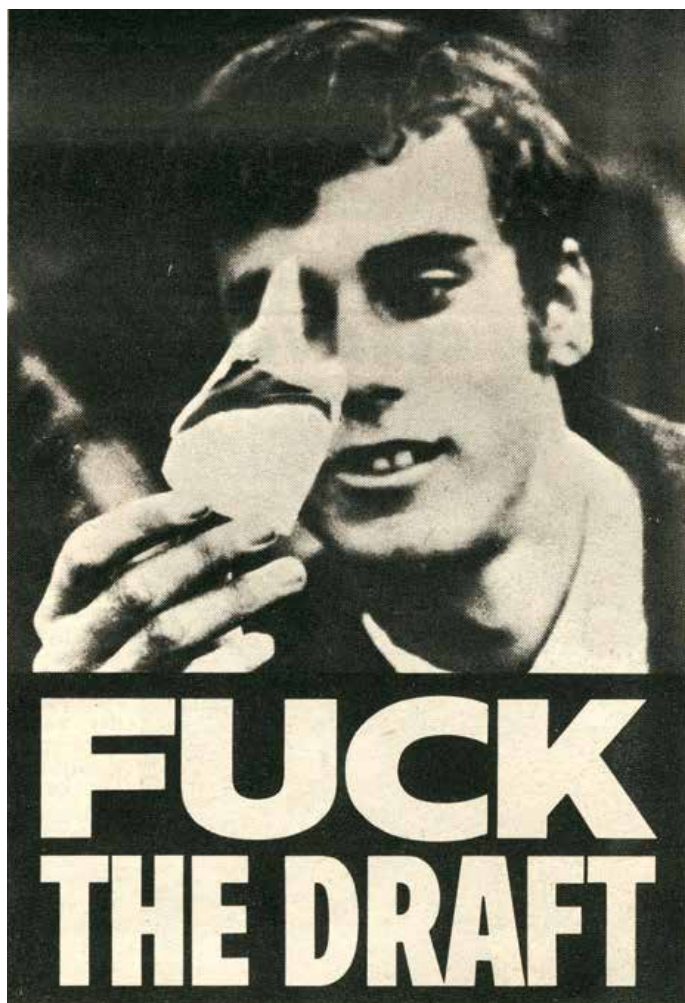
Under andra världskriget klarar han sig undan att hamna i tysk fångenskap eftersom han redan hålls inne i franska fängelser.

År 1946 publicerar han sina memoarer "Från fängelse till fängelse". Två år senare grundar han den pacifistiska och humanistiska tidskriften "Försvar av människan". År 1967 grundar han sin sista organisation, en kommitté för ensidig avrustning av Frankrike. Han har då tre och ett halvt år kvar av sitt långa liv som fredsaktivist.

Den första juni 1917 gjorde ett franskt infanteriregemente myteri, lämnade skyttegravarna, tog över staden Missy-aux-Bois och utropade en fredsrepublik. Under veckan som följde spred sig myteriet till 49 av de 113 franska armédivisionerna. Då arresterades 23 000 soldater, 400 ställdes inför rätta och 49 avrättades. Ordningen återställdes och kriget fortsatte.

Mellan 1964 och 1975 beräknas 30 000–40 000 av den kvarts miljon som flyttade från USA till Kanada ha varit unga krigsmotståndare. De flesta smet undan inkallelse till militärtjänst. Några var desertörer. De kanadensiska myndigheterna frågade inte varför de kom, utan välkomnade alla som invandrare.

Bilden här till vänster visar en ung man i USA som bränner sin inkallelseorder offentligt. Fotografiet togs med på denna affisch. USA har i "vanliga" fall bara frivilliga i sin krigsmaskin, men "när det behövs" införs allmän värnplikt, en så kallad draft.

De som historieböckerna aldrig berättar om

När vi talar om krig tänker vi oftast först på sönderbombade städer, på människoliv som gått förlorade, på gränser som förskjuts eller på arméer som kolliderar på slagfältet. Men varje krig frambringar mer än förstörelse av den materiella världen och vardagslivets välbekanta väv.

Samtidigt börjar det skapa en särskild minnesordning – subtil och ofta knappt märkbar, men inte mindre betydelsefull än de militära händelserna.

Långt innan fredsavtal undertecknas och de första bedömningarna av konflikten görs har samhället redan börjat avgöra vilka liv som är värda att bevaras i det kollektiva minnet och vilka som gradvis kommer att upplösas i tystnad.

Minnet är sällan neutralt. Det är aldrig en enkel återspeglings av det förflutna. Snarare är det en komplex urvalsprocess genom vilken vissa människoliv får symbolisk betydelse, medan andra trängs undan till den offentliga medvetenhetens utkanter.

Det är därför krig tar slut först långt efter att vapnen har tystnat. De fortsätter att leva vidare i monument och skolböcker, i familjeberättelser och statliga ceremonier, i åtskillnaden mellan dem som ihågkoms som hjältar och dem vars namn helt och hållet tyst utelämnas ur berättelsen.

Varje epok utvecklar sin egen minneskultur, men under krigstid får denna process en särskild intensitet. Samhällen söker instinktivt efter gestalter kring vilka berättelser om lidande, mod, uppoffring och lojalitet kan byggas upp.

Så uppstår de välbekanta bilderna: Soldaten som stupade vid fronten. Modern som väntar med tårar i ögonen på att hennes son ska återvända. Familjen som sörjer en älskad människa. Medborgaren som gav allt för staten. Sådana berättelser blir en del av en bredare nationell berättelse genom vilken samhällen försöker förstå det som har hänt och försona sig med det kollektiva traumat.

Ändå skapar varje minneskultur inte bara ett rum för synlighet utan också ett rum för frånvaro. Vid sidan av dem vars namn har huggits i sten står andra, vars närvaro förblir obekvämt för den dominerande berättelsen om kriget. Deras liv blir sällan föremål för offentlig reflektion, deras fotografier syns inte på minnesväggar, och deras val förblir ofta obegripliga även för dem som stod dem närmast.

Bland dem finns desertörer, samvetsvagrare, personer som undvikit militärtjänst och alla de som, i en stund då

världen omkring dem krävde beredskap att delta i våldet, valde en annan väg.

Det som förenar dem är inte en gemensam politisk ideologi eller världsuppfattning, utan själva erfarenheten av att vägra: en vägran att delta i dödandet, en vägran att underkasta sig krigets logik, en vägran att acceptera föreställningen att människoliv kan reduceras till en resurs för militär nödvändighet.

Av denna anledning förblir deras plats i det offentliga minnet djupt osäker. Den stupade soldaten passar utan svårighet in i de etablerade koordinater genom vilka krig förstås. Hans öde kan tolkas genom det välbekanta språket om plikt, uppoffring, tjänst eller tragedi.

Den människa som vägrar att strida rubbar däremot själva berättelsens struktur. Hennes blotta existens påminner om att krig aldrig är det enda möjliga valet; att det även i en atmosfär av massmobilisering finns ett utrymme för moraliskt handlande; och att samhällets samtycke till våld aldrig är så enhälligt som det kan förefalla.

Kanske är det därför samvetsvagrare så ofta blir inte bara politiskt sårbara, utan också symboliskt osynliga. De försvinner inte genom fysisk död, utan genom frånvaron av ett språk som förmår beskriva deras erfarenhet. De utesluts ur nationens pantheon, men erkänns inte heller som en legitim del av krigets historia. I stället befinner de sig i en säregen gråzon i minnet, där en människa formellt existerar, men där hennes liv berövas offentlig betydelse.

Detta fenomen är särskilt synligt i Belarus. Mer än åttio år efter andra världskrigets slut har det belarusiska samhället ännu inte inlett ett seriöst samtal om dem som vägrade att delta i kriget. Familjearkiven bevarar berättelser om soldater, partisaner, underjordiska motståndskämpar, de stupade och de överlevande. Ändå är det anmärkningsvärt svårt att finna minnen av desertörer, personer som undvek inkallelse eller av dem som försökte dra sig undan deltagande i våldsutövningen. Man får intrycket att sådana människor aldrig har funnits över huvud taget.

Och ändå betyder deras frånvaro i minnet inte deras frånvaro i historien. Tvärtom är det just denna tystnad som förtjänar vår uppmärksamhet. Frågan handlar nämligen inte bara om vilka vi väljer att minnas, utan också om vilka vi väljer att glömma.

Kanske kommer vår förståelse av kriget en dag att bli bredare och djupare än den är i dag. Vid sidan av historien om arméer, slag, segrar och nederlag kan en annan historia träda fram: historien om dem som vägrade

att acceptera kriget som oundvikligt och avstod från att bli en del av det.

Vid sidan av skildringar av massmobilisering kan det finnas plats för berättelserna om dem som fann styrkan att stå emot dess logik och förblev trogna sina moraliska övertygelser; även när detta krävde ett mod som inte var mindre djupt än det som krävs i strid.

Historien skulle då inte bara bli en historia om stater och deras väpnade styrkor, utan också en historia om det mänskliga samvetet; inte bara en historia om organiserat våld, utan också en historia om de former av civil, moralisk och ickevåldslig motståndskraft genom vilka möjligheten till en annan framtid bevarades i de mörkaste av tider.

Och kanske kommer det, vid sidan av namnen på generaler, politiska ledare och militära hjältar, också att finnas plats för dem som deras samtida knappt lade märke till – eller helst inte ville lägga märke till alls: samvetsvagrare, desertörer, personer som undvek inkallelse,

de kvinnor som hjälpte dem att gömma sig, de familjer som delade deras risker och deras ensamhet, och alla dem som förblev utanför gränserna för krigets officiella berättelse.

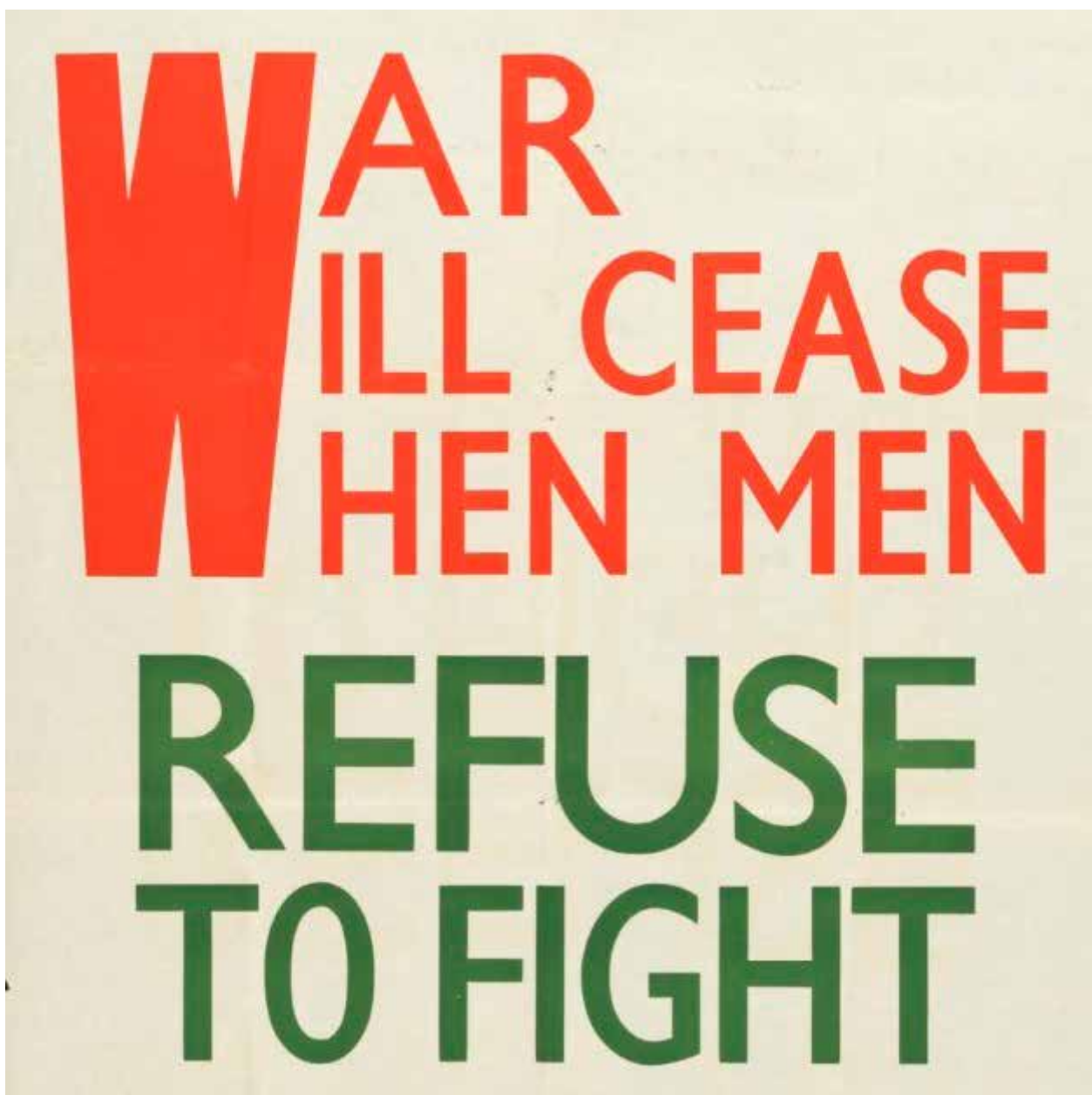
Det kommer att vara namnen på människor för vilka inga monument restes och till vilkas ära inga statliga ceremonier hölls; människor som inte fick någon plats i nationella myter eller högtidliga tal; människor vars blotta existens kriget försökte utplåna inte bara ur det offentliga rummet, utan ur själva minnet.

Och ändå är det just tack vare sådana människor som minnet av freden fortsätter att bestå, även i tider då allt omkring oss har blivit underordnat krigets språk.

Olga Karatj

som samlar flyktingar från Belarus
i organisationen Vårt Hus i Litauen

<https://ndbelarus.com/>

Aleksej Sachnin, rysk aktivist i *Fred underifrån*, bosatt i Frankrike.

Öppna dörren för desertörerna!

Alexander är volontär inom den ryska desertörorganisationen *Tviordy Znak*, baserad i Jerevan (Armenien).

Han berättar hur hans kamrater ger råd till ryska soldater om hur de ska fly kriget, kringgå kontrollpunkter, undvika militärpolispatruller, fly från sjukhus (ibland genom att klättra ut genom fönster med hjälp av knutna lakan) eller till och med hamna i fängelse, så länge de kan fly från frontens helvete.

"Jag förstår dem fullständigt", säger han. "Vi är helt desorienterade. Vi vet inte längre vad vi ska göra eller vart vi ska ta vägen. Vi förtärs av skuld och rädsla.

Överallt finns det fiender, övervakning, kontroller.

Till slut är det bara två av tio personer som bestämmer sig för att fly. Bara en lyckas. Och de fega som inte kan övervinna sin rädsla kommer att dö."

Vid 18 års ålder kallades Alexander till sin obligatoriska militärtjänst och hamnade i kriget. Vladimir Putin hade börjat sin regeringstid med att ta kontroll över Tjetjenien.

Tjugo år senare kom kriget tillbaka och letade efter honom. De ryska myndigheterna dekreterade en "partiell mobilisering" som i första hand drabbade dem som redan hade militär erfarenhet.

”Nä jag kom dit förklarade jag för min befälhavare att jag led av pacifism. Han brast ut i skratt. Men jag hade redan sett krig. Det är hela skillnaden.”

Detta andra krig visade sig dock vara ännu mer fruktansvärt.

”Jag minns den här känslan. Du går på natten och du hör hur ben krossas under dina fötter. Det finns lik överallt.”

Efter sex månader deserterade Alexander. Det var inte lätt. På ett militärsjukhus nära fronten skar han upp sina ådror. Han flyttades sedan från den ena psykiatriska avdelningen till den andra och hölls i en källare innan han lyckades fly och nå Armenien – ett av få länder dit ryska medborgare kan komma in utan det pass som behövs för utlandsresor – ett dokument som de flesta soldater helt enkelt inte har.

I dag gömmer sig, enligt Alexanders uppskattning, flera tusen ryska desertörer i Armenien, Kazakstan och Kirgizistan. Endast några hundra personer lyckades nå riktigt säkra europeiska länder, främst Tyskland.

Samtidigt finns det relativt tillförlitliga rapporter om minst 120 000 fall av desertering från den ryska armén. I verkligheten kan denna siffra vara mycket högre.

Men den överväldigande majoriteten av flyktingarna faller i händerna på militärpolisen. De utsätts i allmänhet för tortyr och skickas sedan tillbaka till fronten utan någon rättegång.

Inte mer än 20 procent av desertörerna lyckas bli ställda inför en domstol och få ett fängelsestraff. Tiotusentals andra tillbringar månader gömda, utan tillgång till sjukvård, utan laglig anställning, i ständig rädsla, innan de arresteras och skickas tillbaka till slakteriet.

Paradoxalt nog har europeiska myndigheter blivit en stark allierad till Putins militärpolis i jakten på desertörer. De erkänner inte desertering som tillräckligt skäl för att bevilja skydd eller asyl. De få desertörer som lyckas nå Europa – via transitflyg eller till och med genom att hoppa från ett tåg som korsar Litauen – nekas ofta asyl och hotas av utvisning.

Den 8 juni tillkännagav EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen en ännu mer radikal åtgärd: att förbjuda alla ryssar som tjänstgjorde i armén under kriget att någonsin komma in i Europa. Hon sa att det här är inte turister som vill tillbringa sin semester på Côte d'Azur mellan två strider, utan just desertörer.

”As simple as that”, avslutade von der Leyen.

Farhågorna för att dessa ”brottslingar” skulle kunna ”göra många dåliga saker”, som fru von der Leyen åberopade för att motivera detta beslut, tillåter oss inte att undvika frågan som hon lämnade obesvarad: *varför hjälper Europeiska kommissionen Vladimir Putin att bevara sin krigsmaskin?*

För det största problemet som Kreml står inför idag är inte bristen på granater eller missiler, utan den växande bristen på personal. Sedan början av 2026 har antalet nya rekryter minskat med cirka 20 %, trots allt hårdare tryck på industriarbetare, studenter, värnpliktiga och andra utsatta kategorier att skriva på ett mi-

litärt kontrakt. I kombination med budgetunderskottet skulle denna situation kunna tvinga regimen att återgå till tvångsmobilisering, vilket, som erfarenheterna från 2022 visade, medför risker för politisk destabilisering och till och med väpnade uppror.

Under dessa förhållanden blir massdesertering en avgörande faktor som kan förstöra Kremels förmåga att föra ett anfallskrig. Men det är just i detta ögonblick som Europeiska kommissionen sträcker ut en hand till Putin.

”Vid fronten förstår vi dem som deserterar”, förklarar Alexander. ”När någon går på permission önskar vi traditionellt att de aldrig ska återvända. Alla vet att det en dag kan vara deras tur. Det som håller människor tillbaka är rädsla: vart kan vi fly? Vem väntar på oss någonstans?”

De flesta soldater som inte återvänder till fronten efter en sjukhusvistelse eller permission stannar helt enkelt kvar i sin by eller lilla hemstad, där militärpolisen lätt hittar dem.

”Ofta hjälper vi någon att gömma sig”, säger Alexander. ”Sedan slutar han svara på våra meddelanden. Veckorna går och senare får vi veta att han blivit arresterad. Han orkade helt enkelt inte: han gick hem och började dricka. Många lider av posttraumatisk stress. De är vilsna, desorienterade. De vet inte vad de ska göra. De är rädda för att ge sig ut i det okända.

Att lämna Ryssland kräver exceptionell ansträngning. Vissa korsar gränsen i hemlighet. Andra försöker få ett pass i en annan region eller genom mutor. Ytterligare andra når Armenien eller Kazakstan genom att resa via Minsk. Var och en av dessa vägar innebär betydande risker och svårigheter, och få vågar ta dem.

Men de mest lyckligt lottade, de som lyckas nå ett närliggande land, står fortfarande inför ytterligare utmaningar. Att legalisera sin status är ofta svårt. Att hitta ett jobb i dessa relativt fattiga länder är inte heller lätt. Enligt Alexander kan en rysk medborgare i Armenien förvänta sig att tjäna mellan 400 och 600 euro per månad. Mer än hälften av denna summa kommer att gå åt till kostnaden för en enkel säng på ett vandrarhem eller härbärge.

Dessutom är Rysslands inflytande fortfarande betydande i alla dessa länder, och desertörer lever i ständig rädsla för att bli arresterade eller deporterade.

När det gäller att fortsätta sin resa till säkrare länder är detta praktiskt taget omöjligt. Det är just detta som fortfarande är det största hindret för en massiv ökning av desertörer.

Ändå har Europa en lång tradition av att välkomna desertörer. Under Vietnamkriget fann tusentals amerikanska vapenvägrare och okuvade sin tillflykt där.

Senare beviljades liknande skydd till människor som flydde krig i Jugoslavien, Tjetjenien, Syrien, Irak och andra länder.

Varför förblir denna erfarenhet en död bokstav när det gäller det ”existentiella hot” som Vladimir Putins regim påstås representera för Europa?

Europa har valt en strategi för att bekämpa Putin som inte bygger på fred, utan på militär seger. Under

de senaste fyra och ett halvt åren har den gamla kontinenten återupprustat och förberett sig för en utdragen konfrontation med Ryssland. Vid slutet av decenniet förväntas ytterligare militära utgifter uppgå till upp till 800 miljarder euro.

Enligt Financial Times översteg ytan för nya militära produktionsanläggningar i Europa redan 7 miljoner kvadratmeter i mitten av 2025. Vapenindustrin håller på att bli en av de drivande krafterna i den europeiska ekonomin och förändrar gradvis maktbalansen på kontinenten.

Denna militarisering sker på bekostnad av sociala utgifter och genererar nya konflikter. Och de som tjänar på den har inget intresse av att se freden återvända snabbt; deras intresse ligger i att upprätthålla höga nivåer av militära utgifter. Detta förklarar också attityden gentemot desertörerna. I militariseringens logik är de inte allierade, utan medlemmar av fiendens armé. De utgör ett hot som måste motverkas med mer investeringar i försvarsindustrin och säkerhetsapparaten.

"As simple as that", skulle von der Leyen säga.

Idag skakas ryska desertörer som har sökt sin tillflykt till Armenien av rykten om att ett femtiotal desertörer hålls inlåsta på den ryska militärbasen i Gyumri och om att de armeniska myndigheterna har överlämnat desertörer till Ryssland.

Ingen vet säkert om denna information är sann, men paniken sprider sig i hem och härbärgen där dessa män ibland har bott i månader.

Alexander läser ur sin organisations politiska plattform:

"Vi erbjuder ett alternativ", står det. "Massdesertering är det mest effektiva, humana och snabba sättet att bana väg för fred. Solidaritet med desertörerna kan minska den ryska regimens förmåga att fortsätta kriget, samtidigt som det erbjuder en konkret utsikt för dem som vägrar att döda eller dö.

Att stödja desertörer skulle också stärka västvärldens moraliska ställning: vi skyddar inte 'fiender', utan människor som har valt freden.

Varje soldat som vägrar att återvända till fronten, varje man som undviker mobilisering, varje person som väljer olydnad snarare än deltagande i kriget representerar en seger för freden och ett nederlag för logiken bakom militär eskalering.

Frågan är därför inte om vi ska stödja desertörer, utan om vi är redo att ta tillfället i akt att avsluta kriget på ett annat sätt än i en oändlig våldsspiral."

As simple as that.

Aleksej Sachnin

Uppmaning till en kampanj i Europa till stöd för desertörer

EU:s myndigheter diskuterar för närvarande hårda åtgärder som syftar till att begränsa inresa för ryska medborgare som har deltagit i strider, inklusive de som vägrade att fortsätta kriget. Dessa åtgärder håller redan på att bli verklighet: flera europeiska stater nekar systematiskt ryska desertörer asyl, anklagar dem för "medverkan" och berövar dem varje möjlighet att finna en säker fristad. Detta sker trots att många ryska medborgare tvingades att tjänstgöra i armén – ett tryck som fortsätter att öka.

Samtidigt ökar desertering och olovligt övergivande av militära poster inom den ryska armén som en reaktion på ett ändlöst krig och regimens brott. Enligt uppskattningar från oberoende journalister och OSINT-gemenskapen har mellan 100 000 och 120 000 fall av vägran att delta i våld och massakrer registrerats sedan den fullskaliga invasionen inleddes. Endast 15–20 % av dessa fall har lett till rättsliga åtgärder.

Majoriteten av desertörerna stannar kvar i Ryssland i ständig rädsla: om de grips riskerar de tortyr, fängelse, eller förflyttning till "stormbataljoner" och döden vid fronten. Endast en ytterst liten minoritet lyckas ta sig till ett säkert land.

Desertering är ett kraftfullt verktyg mot krig: det försvagar regimens militära apparat och räddar liv. Att stödja dem som väljer livet och freden kan påskynda konfliktens slut och bli en stark signal till förmån för inre förändringar i Ryssland.

Att bevilja asyl faller inom de nationella staternas suveränitet. Ändå stänger Europa nästan alla dörrar för dem. Till och med i Frankrike, där den nationella asyl-

domstolen CNDA har erkänt att desertering kan utgöra grund för asyl, är det endast ett fåtal personer som har beviljats skydd. I Tyskland har myndigheterna sedan början av 2026 i allt större utsträckning att avslå asylansökningar från ryska desertörer.

Samtidigt överväger flera EU-länder ett totalt inreseförbud för alla ryska medborgare som deltagit i den så kallade speciella militära operationen, vilket innebär att dessa personer berövas rätten till liv och humanitär skydd.

Av humanitära skäl erkänner vi likaså rätten till skydd inom EU för ukrainska desertörer. Rätten till liv och frihet har företrädare framför statens rättigheter.

Våra omedelbara krav är:

1 Erkänn vägran att delta i krig (desertering och olovligt lämnande av tjänst) som en legitim grund för att beviljas asyl och skydd i alla länder inom Europeiska unionen. Det handlar om en samvetshandling och en vägran att medverka i brott.

2 Utfärda humanitära resedokument (laissez-passer) till personer som inte har ett internationellt pass, så att de kan resa säkert till EU och ansöka om skydd.

3 Informera allmänheten i stora drag om de möjligheter som finns av skydd, så att desertering blir ett verkligt genomförbart val snarare än en desperat handling...

Varje avslag på en ansökan om skydd utsätter ett liv för fara. Varje öppen dörr är en möjlighet till fred och inre förvandling. Europa måste öppna sina dörrar för dem som väljer livet och mänskligheten – i stället för att stärka krig och förtryck.

Gör som Annie Ernaux och Yannis Varoufakis har gjort!

Skriv på denna uppmaning!

<https://petition.deserters.org>

Håll ut!

Per Åke "Peps" Persson

Håll ut

Ännu en liten tid, broder, håll ut

Håll ut, syster, håll ut

Än sjunger himlens fåglar

Än hör jag barnens skratt

Än blommar markens örter

Än följer dag på natt

Än glittrar solens strålar

och bergen skiftar i blått

Än kan vi känna kärlek

och skilja på ont och gott

Än finns det plats att växa

Än finns det tid att gro

Än finns det kraft att leva

bara vi vågar tro

Så håll ut

och ge dig inte nu, broder, håll ut

Håll ut,

fast det är svårt, syster, håll ut

Håll ut

FOTO: INGRIID LILJA

Fred & Klimaträttvisa!

Kom med och bygg en rörelse för fred på jorden och fred med jorden. Nu måste vi samlas lokalt, nationellt och internationellt för eldupphör och fredsförhandlingar i alla krig, för konkreta lösningar på klimatnödläget och för rättvis fördelning av resurser.

Militariseringen både i Sverige och över hela världen slukar enorma resurser som behövs för att lösa klimatkrisen och andra stora problem i vår tid. Att fortsätta skövla och utnyttja naturtillgångarna som om de var oändliga gör planeten obeboelig. Själva livet är hotat.

Vi kan inte fortsätta leva som om det finns fyra jordklot. Energianvändningen måste minska kraftigt, både genom energisnål teknik och ett energisnålt levnadssätt. Vi måste ha ett resursbevarande samhälle och då krävs en genomgripande förändring av det ekonomiska systemet och hela samhället – en förändring som gynnar både dem som bor på landsbygd och i stad, folk som arbetar i jordbruk, skogsbruk, industri och servicenäringar.

Krig innebär att människor dödas, skadas och traumatiseras. Människor drivs på flykt. Bostäder, gemensamma byggnader och infrastruktur förstörs. Miljön skadas av föroreningar, minor och bomber.

Krig leder till militär upprustning, de skapar fiendebilder och bygger murar mellan människor.

Vi behöver bygga broar för att leva tillsammans och kunna arbeta för att lösa klimatkrisen. Vi måste skapa ett gott liv för jordens befolkning. Vi måste samarbeta för att trygga matförsörjningen och spara på våra tillgångar. Vi vill att miljarderna för militär upprustning i stället satsas på klimat, skola, vård och omsorg.

Vi uppmanar enskilda och organisationer att komma med och skapa en folkrörelse för fred och rättvisa.

Fred och klimaträttvisa nu!
Nedrustning – för miljö och välfärd!
För en rättvis värld!

Arbetsgruppen för fred och rättvis klimatomställning stockholm@svenskafreds.se
Jordens vänner/fredsutskottet, Artister för fred och Fridays for future/Lund
slowclimate@gmail.com var de första undertecknarna av detta uppprop. Nu är
listan på grupper som anslutit sig lång och det tillkommer nya – i flera länder.
Se <https://actionnetwork.org/forms/endorsingpcj/> (läs koden här bredvid)

FRED *på & med* JORDEN

Smycka en anslagstavla med en affisch
från **STÄLL OM!**

Skriv ut sidan 39 i det här dokumentet!

Har du en A3-skrivare?
Det går bra att förstora med
"anpassat format"
eller 141%

Bara 2!

**DET FINNS BARA TVÅ KRIGSHJÄLTAR
— DESERTÖREN OCH VAPENVÄGRAREN**

Bara 2!

**DET FINNS BARA TVÅ KRIGSHJÄLTAR
— DESERTÖREN OCH VAPENVÄGRAREN**

